

JINOYAT ISHLARINI YURITISH JARAYONIDA AYBIGA IQRORLIK TO'G'RISIDAGI KELISHUV INSTITUTINING AHAMIYATI

Qoraqalpoq davlat universiteti Yuridika fakulteti yurisprudensiya yo'nalishi 307-guruh talabasi Ergashev Muhammadrizo

Annotatsiya. Mazkur maqolada aybiga iqrorlik to'g'risida kelishuv tushunchasi, ushbu institutning qonunchiligimizga joriy etilishi, huquqiy asoslari hamda uning ahamiyati haqida ma'lumotlar berilgan.

Абстрактный. В данной статье представлена информация о понятии мирового соглашения, введении этого института в наше законодательство, его правовой основе и его значении.

Abstract. This article provides information about the concept of a plea agreement, the introduction of this institution into our legislation, its legal basis, and its importance.

Kalit so'zlar. Aybiga iqrorlik to'g'risidagi kelishuv, gumon qilinuvchi, ayblanuvchi, qonunchilik.

Ключевые слова. Соглашение о признании вины, подозреваемый, обвиняемый, законодательство.

Key words. Plea agreement, suspect, accused, legislation.

Aybiga iqrorlik to'g'risidagi kelishuv jinoyat ishini yuritishni o'ziga nisbatan qo'yilgan gumonga, ayblovga rozi bo'lgan, jinoyatning ochilishiga faol ko'maklashgan va keltirilgan zararni bartaraf etgan gumon qilinuvchining yoki ayblanuvchining iltimosnomasiga asosan nazorat qiluvchi prokuror bilan ijtimoiy xavfi katta bo'lmagan, uncha og'ir bo'lmagan va og'ir jinoyatlar bo'yicha tuziladigan kelishuvdir.

Mazkur institut "O'zbekiston Respublikasining Jinoyat va jinoyatprotsessual qonunchiligini takomillashtirish Konsepsiyasi" da o'rin olgan islohotlar amalda O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 18-fevraldagi "Jinoyat, Jinoyat-protsessual kodekslariga hamda Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi 675-sonli Qonun bilan O'zbekiston Respublikasining Jinoyat va Jinoyat-protsessual kodeksiga xorij amaliyotida keng qo'llaniladigan "Aybiga iqrorlik to'g'risida kelishuv" instituti joriy qilinishi bilan o'z tasdig'ini topdi.

O'zbekiston Respublikasining amaldagi Jinoyat-prosessual [kodeksi](#)ga 62¹-bob qo'shildi. Unda aybiga iqrorlik to'g'risidagi kelishuv va uni tuzish shartlari to'g'risidagi 586¹-moddasi bilan to'ldirildi. Qonunga binoan, aybiga iqrorlik to'g'risidagi kelishuv gumon qilinuvchi, ayblanuvchi o'z harakatlarining mohiyatini, shuningdek o'zi bergan

iltimosnomaning oqibatini anglab yetgan bo'lsa, iltimosnoma ixtiyoriy ravishda va ishda ishtirok etayotgan himoyachi bilan maslahatlashuvlar o'tkazilganidan keyin berilgan bo'lsa, gumon qilinuvchi, ayblanuvchi surishtiruv yoki tergov organi tomonidan qo'yilgan gumonni yoxud ayblovni, ish bo'yicha mavjud bo'lgan dalillarni, shuningdek yetkazilgan zararining xususiyati va miqdorini inkor etmasa hamda uni bartaraf etgan bo'lgan taqdirda tuziladi deyilgan.

Aybga iqrорlik to'g'risidagi kelishuv quyidagi shartlar mavjud bo'lgan taqdirda tuziladi:

- 1) gumon qilinuvchi, ayblanuvchi o'z harakatlarining mohiyatini, shuningdek o'zi bergan iltimosnomaning oqibatini anglab yetgan bo'lsa;
- 2) iltimosnoma ixtiyoriy ravishda va ishda ishtirok etayotgan himoyachi bilan maslahatlashuvlar o'tkazilganidan keyin berilgan bo'lsa;
- 3) gumon qilinuvchi, ayblanuvchi surishtiruv yoki tergov organi tomonidan qo'yilgan gumonni yoxud ayblovni, ish bo'yicha mavjud bo'lgan dalillarni, shuningdek yetkazilgan zararining xususiyati va miqdorini inkor etmasa hamda uni bartaraf etgan bo'lsa.

Aybiga iqrорlik to'g'risidagi kelishuv quyidagi hollarda tuzilishi mumkin emas, agar:

- 1) JPKning 61-bobida belgilangan tartibda tibbiy yo'sindagi majburlov choralarini qo'llash uchun asoslar mavjud bo'lsa;
- 2) shaxs tomonidan bir nechta jinoyat sodir etilgan bo'lib, ulardan loaqal bittasi ushbu moddada belgilangan talablarga to'g'ri kelmasa.

Aybga iqrорlik to'g'risida kelishuvning jinoyat ishlarini yuritishdagi ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- jinoyat protsessi ishtirokchilarini, ayniqsa, gumon qilinuvchi, ayblanuvchining o'z taqdiriga befarq bo'lmasdan, jinoiy qilmishiga o'ta pushaymon bo'lib, keltirgan zararini o'z vaqtida qoplab, belgilangan jazoni o'tashga tayyorligini qonuniy tan olishi uchun sharoit yaratib beriladi;

- aybga iqrорlik to'g'risida kelishuvning tarbiyaviy ahamiyati beqiyosdir, chunki jazo tayinlash va uni ta'minlashdan ko'zlangan asosiy maqsad mahkumni jamiyatga munosib qilib tarbiyalashdan iborat;

-birinchi va yuqori instansiya sudlari o'z isbotini allaqachon topgan jinoyat ishi yuzasidan ortiqcha vaqt va sarf-xarajatdan qutuladilar, ayblanuvchi esa ortiqcha san-solorlikdan tashqari, qilmish uchun ancha yengil jazo tayinlanishiga erishadi.

Mamlakatimiz jinoyat protsessual qonunchiligi tarixida mutlaqo yangi bo'lgan, shu bilan birga dunyoning ilg'or mamlakatlarida keng ko'lamda qo'llaniladigan ushbu institutning milliy qonunchilikka implementatsiya qilinishidan ko'zlangan maqsad sud bosqichida soddalashtirilgan ish yuritish tartib-tamoyillarini yanada rivojlantirish, sud-tergov harakatlarining innovatsion shakllari va uslublarini joriy etish edi.

Jinoyatprotsessual qonunchiligimiz uchun aybga iqrorlik to‘g‘risida kelishuv mutlaqo yangi institut bo‘lganligi sababli mazkur masala yuzasidan xorijiy mamlakatlar tajribasini o‘rganish va milliy xususiyatlarimizni hisobga olib, amaldagi aybga iqrorlik to‘g‘risida kelishuv institutini yanada takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat protsessual kodeksi. 01.04.1995-y. <https://lex.uz/docs/-111460>.
2. “Jinoyat va jinoyat-protsessual qonunchiligi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 14.05.2018 yildagi PQ-3723-son
3. Jinoyat ishida aybga iqrorlik bo‘yicha kelishuv institutini qo‘llash samaradorligi: milliy va xorijiy tajriba. Axmedova Sabrina Shuxrat qizi. Dissertatsiya. Toshkent-2022
4. <https://aniq.uz>